

מאמר ראשון:

התחלשות

ליל שיוק שנפטים

דפוס הכריאה קיים זה אלפי שנים, אבל דפוס זה הוא גם חידוש ממידי, אשר יום יום הכריאה מתחדשת, ועל זה אנו אומרים המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, שבכל יום הוא יתי' מחדש עלמנו, חדשים לבקרים וכה אמנתנו, הדפוס העתיק והחידוש העמירי ביהודי הן הן ממכונת הבייאה.

כן הוא בחורה: דפוס החורה כפי שהוא לפנינו קבלנו מהר סיני ויאני מאמין כי שכל החורה המצוי' עמה בידנו היא הנחונה למרע"ה כי שזאת החורה לא תחא מחלפת ולא תחא חורה אחרת מאת הכות"ש" — ומאידך: "שלא חיה כדיוטגמה ישנה שאין אדם טובלה אלא כדיוטגמה חדשה שהכל רצין לקראתה", "שתחא חדשה בעינד כאילו היום ניתנה", וגם מצינו שר"א דרש במעשה מרכבה דברים שלא שמעתן איתן, שיש ממש חידוש בחורה.

הרי אנו רואים בחורה ש"אין נביא רשאי לחדש דבר מעמה", כי לא בשמים היא, וככ"ז כל אופן הלימוד הוא דוקא ע"י חידוש.

ועי' בטובה כהא דכלי מחזיק ברכה כי דאחא שם ד"א אם שמע תשמע אם תשמע בישן תשמע בחדש, וכרש"י: אם אהא שומע בישן — מחזר על חלמודי ששמעת, תשמע בחדש: תתחכם בו להבין דברים חדשים מתוך דברים ישנים, עכ"ל: הרי כל העסק ב"ישן" אבל הסגולה ב"ישן" הוא ש"תתחכם בו להבין דברים חדשים מתוך דברים ישנים".

והנה "עתיקא קשה מחרתא", אבל סגולת החידוש מונחת דוקא ב"עתיקא", וכן דרך תורה"ק מדור דור, כי תמיד נחדשו החידושים שהדור זקוק להם, הן כפסקי החלכה הן בדרכי הלימוד והן בדרכי עיני התנאה, והכל "מתוך הדברים הישנים".

וכמו בהכריאה שכל זיו העולם מתגלה בהתחדשות היום-יומית דוקא, כן בחורה, שכל הנעם מתגלה בהתחדשות בה דוקא וכאמת רב המרתק בין המתחדש בחורה למי שחי בה דרך שיצרת, כי אין כל שפה משותפת ביניהם, זה שהתחדשות בידו מניש את הטעם ואת האמת בחורה, וזה שאין לו חידוש עומד נפתל מולו ואינו מבין לוחח כלל. כה גדול כחה של ההתחדשות, בעולם ובחורה.

תוכן המאמרים

התחדשות	מאמר ראשון:
מלאים פעוזה כרימון	מאמר שני:
שם"ה ל"ה כנגד שם"ה ימות החמה	מאמר שלישי:
מקום זמן	מאמר רביעי:
הדגעי והנעצה	מאמר חמישי:
חיי עולם וחיי שעה	מאמר שישי:
מצאיותו של נצח	מאמר שביעי:
מדת נצח בימות עולם	מאמר שמיני:
ולא יכלמו לנצח כל החוסים בו	מאמר תשיעי:

חי' השיגרה משהגיע בחייו, חשוד הוא כי ייאהז בחידושים מבחוץ, להחריש לא אוכל כי זה מביא לירי פריקת עול ממש, אשר אם דוגלים בחידוש שלא צמח בתורה, אלא מגידולי נכרים לקטרוז ומשתפים החידוש של סוציאליזם עם השיגרה בתורה באים לירי כך שהאחרות הפועלית עדיפה על האחרות התורנית... אין דרכנו להטיח האשמות על אחרים אלא ללמד לעצמנו, והלימוד הוא עד כמה חיוני הוא ההתחדשות! כל חיינו במקומות התורה קודשים להתחדשות בתורה, בחידושי תורה ממש, בתפלה, ובהתנהגות, ומה גם בחודש אלול שזוהי כל עבודתנו. חידוש מעשיכם בחשד השביעי:

מאמר שני:

"מלאים מצוות כרימון"

עתיקא קשה מחדתא" — זהו הקושי הגדול בחיים: כל אשר אדם בא בממס יומר יורו משהגיע השיגרה על חייו בתורה ומצוות ואינו מרגיש עוד כל-כך את החידוש שבבכרים — ואינו מתחדש עוד. ואולם, זאת היא כל עבודת המלוי: "אם שמעתי תשמע — אם שמעת בישן, תשמע בחדש", וכפי שביארנו אתמול. וחיכן היא הדרך להתחדשות במצוות לאדם שאינו צעיר עוד לימים?

— איתא בשלהי חגיגה: "פושעי ישראל שמלאים מצוות כרימון דכתיב כפלה חרימון רקתן אל תקרי רקתן אלא ריקנים שכר". המיד' התקשיתי בה, דאם "הריקנים שכר" מלאים מצוות כרימון" — מה נשאר עוד ל"מלאים"? להוסיף? הלא אי אפשר להכניס עוד גרעינין לרימון שהלא הוא לגמרי מלא? וכע"כ עלינו לומר כי ההבדל בין הריקנין והמלאים אינו בכמות המצוות אלא באיכותן: גם הריקנין שכר מלאים מצוות כרימון, אבל הם מלאים מצוות קלות, ולכן עם כל המצוות שלהם הם נשארים "ריקנים".

בגמ' ע"ג. מביאר כי סוכה היא מצוה קלה מפני שאין בה חסרון כנס, ומזה הגדרה של מצוות קלות, שאין לאדם נסיון בעשייתן, קלות המצוה נמדדת בה, שאינה עולה לאדם כסף או נסיון אחר, כי בודאי לאו דוקא חסרון כנס הוא ההכחשה, אלא כל דבר שהוא נסיון לאדם.

על פי הגדרה זו של "מצוה קלה" יתברר מאמר חז"ל הנ"ל כמין חומר: גם פושעי ישראל הם מלאים מצוות כרימון — מצוות קלות. אמנם עושים מצוות, אבל רק מצוות שאין נסיון בקיומן, ואין בהן סתירה: הם מלאים מצוות קלות, וכ"ז הם "ריקנין שכר".

וגם יסוד התשובה היא ההתחדשות, מנחת כ"ט: למה נברא העולם כד"א משל לאספרא שכל הרוצה לצאת יצא ולמה תלוי' כרע"י שאם ידעה ליעייל יעייל וליעייל מבלה בהא — לא אוסתייעא מילתא היינו דר"ל הכא לטוח מטייעין אותו עיי"ש. מבלה להכנס עמה לעצם הענין הרי כל אחד מרגיש ומביין מהי "יעיאה מן העולם" — כי אם רק קצת התרוקן — החניף ענין' בו ואינו, וכבר מרגיש שיצא מעולמו, ואח"כ עולה לו בקושי לחזור לעולמו, זהו מהלך חייו של ת"ח אשר כל יום הוא כגור יוצא ונכנס, בבחינת הקלות: וכיצד נכנס? הרי הדרך הישנה חסומה בפניו, רק בדרך חדשה עליו להכנס, כלומר רק בחידושי.

גם גריים מרגישים בה. בהגיע העולם לירי עמידה ושיגרה, כולם מחכים להתחדשות, וכבוא אדם בעל איריאה חדשה כולם קופצים עליו, ואלה שנאחזים בחידוש זה מרגישים כאילו רק עתה מתחילים החיים, ונתלק העולם בין בעלי החידוש ובין אלה שלא נאחזו בו, ושוכן אין שום הבנה ושפה משותפת ביניהם, ככה קרה במאה האחרונה, כשהחידוש את הסוציאליזם, וכן אנו רואים חיים שהסוציאליזם הוא חידוש כזה בעולם, שכל האנושות נתלקה לשיני חלקים בגללה ואין הבנה ביניהם.

"כי תוליד בנים ובני בנים ונשתתם כארץ" — זהו החורבן, "יונתננס" בגמ' שנות ישיבתם באה"ק, שכולם היו תוליד של התישנות, כלי התחדשות, זה החורבן. והמהלך כזה ברור הוא: הרי החידוש מוכרח לחיות, ואם אין התחדשות ממך הישן, הרי מביאים את החידוש ממקום אחר: "זבחו לשרים לא אלקי... חדשים מקורב באו לא שרורם אבותיכם". מהו "חדשים"? שבהכרח באפס חידוש מבפנים מתפשטים אותו מבחוץ...

כי גם בצד הרע יש חידוש: שני מימרות בקודשין ל: האחת יצרו של אדם ממנבר עליו בכל יום, השניה יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום עיי"ש. וי"ל שהם שני ענינים: התגברות היצר באה בלי שום טעם ונועם, רק מצד תקיפות היצר לבדו, אבל התחדשות היצר היא דוקא ככת החידוש, והוא הכח המבייר בעולם, שכולם רצים אחר האופנה החדשה, ממש פולחן חדשות ורדיפת סנפציות, שהיצר מתלבש דוקא בהתחדשות תמידית.

והוא המתלך: אם אין התחדשות בקדושה, בהכרח מסתנה ההתחדשות מצד הסממא, "ונשתתם כארץ" — מביאה בהכרח לירי "זבחו לשרים... חדשים מקורב בארץ":

הרי מבחן האדם לעצמו: איפה הוא מוצא את ההתחדשות: האם הוא מוצא את החידוש בתורה, או מחוצה לה? והנה זהו כל האדם, שיתחדש דוקא בתוך תורה, ואם

הן מצוות קלות אנו ערשים, ומה נוראים הדברים שיתכן ועסוק בכל חיינו במצוות, ומהו מלאים מצוות כלימותן — אבל תהיינה מצוותינו רק מצוות קלות, שאין בהן קושי ונסיון... ונישאר ח"ו ריקנים...

והוא הוא מקום ההתחדשות: דרך העליה צריכה להיות ההלכה מחקל אל הכבד, שכל אשר נגדל בשנים נוכח לבחינתו יותר כבדות ונעמוד ביומו נסיונות, ונחרגל במצוות יותר דקות וחמורות מבהינת הנסיון והקושי, כל בחינה יותר כבדה שנובה אלי' נותנת לנו התחדשות חדשה, וכאן הוא מקום ההתחדשות. כי כל בחינה יותר "כבדה" במצוות היא בחינה יותר גדולה של מילוי, וזהו כל מגמתנו להיות מלאים מצוות באמת, היינו להיות רוחניים, עם כלביא יקום ונארי ותנשא, ואם נוכח לה, נוכח להתחדשות בכל שנותינו.

מאמר שלישי:

שם"ה ל"ח כנגד שם"ה ימות החמה

לכל שייק תמצ

נתחומא כי הצא בהתחלה: "א"י אדא רמ"ח מצוות עשה יש בתורה כמיני אברים שבאדם וככל יום ויום צועקים על האדם: עשה אותנו שחתי" בוכתנו ותאריך ימים! ושם"ה מצוות ל"ח כמיני ימות החמה, וככל יום ויום שחתמה זורחת עד שהיא שוקעת צוחת ואומרת לאדם: גורמי עליך כמי שהגיע ימך ליום הזה אל העבור כי את העבירה הזאת ואל הכריע אותך ואת כל העולם לכף חובה!"

כבר נתבאר במק"א כי ענין "רמ"ח מצוות עשה כנגד אברי של אדם" אינה מליצה, כי אם פנימיות עצמותנו: כל אבר גופני יש אבר רוחני כנגדו, ואבר רוחני זה נקבה ונתקן ע"י המצוה השייכת לה. "פתחת תפתח את ירך" — היא היד הרוחנית, וע"י קיום מצוה צדקה נוצר ונשלם אבר זה, וכך בכל רמ"ח המצוות.

לפי זה יש להבין, כי גם "שם"ה מל"ח כנגד ימות החמה" אינה מליצה, וכמו ענין רמ"ח מ"ע הוא עצמו ופנימיותו של האדם, כן גם ענין שם"ה מל"ח. אך — כמה שייכים ימות החמה לאדם? ובהכרח, כי "ימות החמה הם ג"כ בחינה באדם עצמו, וכמו אברי הגוף אשר אברי הצלם-אלקים מקבילים להם, כך ימות החמה — רוחניות יש בהם שהיא מעצמותו ומזהותו של האדם.

ובאמת האירו המקובלים ענין זה: מובא באוה"ח ריש ויהי: "ויקרבו ימי ישראל למות — וכי בימים שייך לשון קריבה? איך כוונת הכתוב היא עפ"י מה שכי' אש

ותנא דמסייע לן: איתא בחז"ל — (בראשית רבה פ"ג מ"ב) בלוקט שמשני החלים על ע"פ צדקתו כהדי א': "הורשעים משלמים להם שכר מצוות קלות שעשו בעוה"ז כדי לטורדן מן העוה"ב", וזה נורא מאד הגדרה של רשעים: גם רשעים עושים מצוות — מצוות קלות. מצוות שיש בהן נסיון וחסרון כיס אינם עושים.

שכר מצוות קלות אלו אפשר לשלם בעוה"ז, כי מצוות אלו אינן חורגות מהטבע, במצוה שיש בה נסיון וחסרון כיס — אדם מתעלה על טבעו, מתגבר על עצמו, מצוה כזו אי אפשר אפשר לשלם גמולה בעוה"ז. אך מצוה קלה היא מצוה שהאדם העושה אותה נשאר בתוך טבעו — בעדה אפשר לשלם בעוה"ז, בטבעים...

המילוי האמיתי משיגים דוקא ע"י מצוות שקיומם מהווה נסיון לאדם. כזה אדם מתרבה, כי הוא מתעלה על טבעו, ונוכח לגדל של "למעלה מן הטבע", הוא חי ברוחניות זהו אדם מלא.

וזהו כוונת התורה, להביאנו לירי מילוי זה, שלא נישאר בתוך טבעי הגוף ובחור מצותנו הטבעיות, אלא נהי' חיי רוחניות:

"הן עם כלביא יקום ונארי ותנשא" — רש"י: "כשתון עומדים משנתן שחרית הם מתגברים כארי וכלביא לחטוף את המצוות ללבוש צניעה לקרוא את שמע והנחית תפילין". ועודיו בפירוש גור ארי' על רש"י דביאר כי זהו ענין כל המצוות שאינן מלשים טבעיים אלא המגבירים על הטבע והתעלות למחילן אלוהי, והוא אשר בלעם זהו שהתעלה היום אצל הכלל-ישראלי הוא התעלות ונבונה, דברים שאין לאחת"ע מושב בהם. ממש מהשכמת הבקר עד לילה חיי כל עסקן של הכלל ישראל הוא להכנס ל"למעלה מן הטבע", ומבקר עד ערב הוא מתגבר על טבעים בכל דבר קטן וגדול.

זהו חזרה, ואלו הן המצוות שלנו, ומעשה נביך כי דוקא המצוות החמורות, או דוקא המצוות שקיומן קשור בנסיון ובהתגברות — יש בהן הסגולה להעלותנו למדרגות של רוחניות ועל-טבעיות. יכולת "מצוות חמורות" אלו להיות מצוות שהאדם דש בעקבי, דברים שהם לכאורה קטנים כמו ברכות הנהנין ושמיחה הלשון, אשר החזירות בהן קשורה בקושי רב, וכשי"כ תלמוד תורה.

הן כל אחד מאתנו מפר ויודע מעצמו, כמה הוא הי' בדרך לדרך למצוות של צדקה ומ"ח אם רק יכול לפטור עצמו ע"י מתלמוד-חורה בלי הפסקה, כי זוהי המצוה הקשה ביותר.

כמה תומרות אנו מוכנים לקבל על עצמנו בהלכות אכילה וכדומה, רק שלא נשב ללמוד שעות רצופות בלי הפסקה...